

GASTVRIJHEID

Een cartoon in de Groene Amsterdammer van deze week: man en vrouw in de woonkamer, man ligt languit voor de buis; vrouw komt de kamer in en zegt 'de bel doet het niet'; man antwoordt, van diep uit zijn fauteuil: 'wij doen toch niet open; we hebben het veels te goed'. Hoe anders is Abraham. Maar die weet dan ook dat God op bezoek komt. En Abraham heeft ervaring met bezoek van God. Drie mannen die plotseling opduiken bij de eiken van Mamre, dat kan niet anders dan heel hoog bezoek zijn. Abraham zit rustig bij de ingang van zijn tent op het heetst van de dag, het lijkt tijd voor de siësta. Maar zodra de drie mannen in beeld komen, krijgt het verhaal dat bijna slaperig begon, ineens vaart: er vallen woorden als plotseling, onmiddellijk, vlug, haasten, snellen. Abraham toont zich de volmaakte gastheer. Nou ja, eigenlijk eerder de volmaakte manager. Want hij weet vooral iedereen aan het werk te zetten: Sara moet brood bakken, de knechten moeten water halen en het kalf klaarmaken. Abraham deelt de lakens uit en blijft tijdens de maaltijd van zijn gasten op eerbiedige afstand staan. Met zo'n gezicht van 'kan ik u nog ergens mee van dienst zijn?'

Is die bijna slaafse gastvrijheid van Abraham niet overdreven? Ja, ik zou zeggen van wel. Zoals naar mijn mening de Schrift wel vaker overdrijft. Misschien is dat wel opzet. Zou het te maken kunnen hebben met het vervolg van het verhaal? Die drie mannen, inderdaad boden van de Levende en in het verhaal soms ook even de Levende zelf, vertellen Abraham dat Sara en hij een zoon zullen krijgen. Sara aanhoort dit in haar tent en moet daar wel even om lachen. Daarna gaan twee van de drie mannen naar Sodom, naar het huis van Lot. En daar worden ze op grove wijze belaagd: alle mannen van Sodom, jong en oud, eisen de twee gasten van Lot voor zich op. Ze roepen 'Waar zijn die mannen, Lot, die bij je overnachten? Breng ze naar buiten, we willen ze nemen'. De mannen van Sodom zijn dus in elk geval niet gastvrij. Zij beschouwen vreemden als hun bezit, ze mogen geen naam hebben, de vreemde zal vreemde blijven. Met hem kun je kun doen wat je wilt.

Onze lezing opent met de woorden 'de Levende verscheen'. Dat wil misschien ook wel suggereren: als je een gast krijgt, doe dan alsof je de Levende op bezoek krijgt. In die geest zal Jezus zeggen 'wat jullie aan de minsten van de mijnen doet, dat doe je aan mij'; en zal Benedictus rond het jaar 500 in zijn kloosterregel schrijven: 'Alle gasten die aankomen moeten worden ontvangen als Christus zelf, want Hij zal eens zeggen: Ik kwam als gast en gij hebt mij opgenomen'.

Je zou kunnen zeggen, dat hiermee de bedoeling van het verhaal duidelijk is: wees gastvrij voor iedereen. Tegen dat echtpaar uit de Groene Amsterdammer zou je dan zeggen: vlug de bel repareren. Toch geloof ik niet dat dit het hele verhaal is. Hoe gaat dat bijvoorbeeld in mijn leven? De gasten die bij mij aanbellen hebben meestal netjes van te voren laten weten dat ze komen en in veel gevallen heb ik ze zelf uitgenodigd. Niet zo moeilijk om dan gastvrij te zijn. Dat is toch anders dan het verhaal van Abraham. Bij mij komen niet zomaar vreemden voorbij. Is dat verhaal van Abraham dan dus eigenlijk voor mij gewoon niet van toepassing? Dat zou wel gemakkelijk zijn. Maar misschien bedoelt de Schrift, dat we open moeten staan voor het vreemde, voor de vreemde. En dat openheid niet is passief afwachten, maar tot actie komen. Zo'n beetje zoals Abraham. Me niet alleen uit mijn tent laten lokken, maar al klaar zitten voor mijn tent.

Onze samenleving is de afgelopen jaren veranderd. Dat is eigenlijk voor ons land niets nieuws. Al eeuwenlang zijn hier mensen van allerlei afkomst welkom. En voor hun godsdienstige overtuiging was meestal alle respect en ruimte. Maar iedere keer als hier

mensen komen uit Indië, Hongarije, Suriname, mensen die werk zoeken uit Italië, Spanje, Turkije, Marokko en nu weer mensen op de vlucht voor het oorlogsgeweld, iedere keer is het toch ook weer vreemd en nieuw. Zo iets dergelijks ervaren we in deze dagen ook. En, wie weet, ervaren we het maar een heel klein beetje, want doorgaans worden de vreemdelingen die hier komen gehuisvest in buurten waar toch al de kwetsbaren van onze samenleving wonen. Het zijn dus juist die kwetsbaren die hun leefomgeving totaal zien veranderen. Misschien ook niet zo vreemd dat zij zich in eigen land en buurt ontheemd en onveilig voelen. Vragen we soms ook niet gastvrij te zijn aan mensen die dat helemaal niet aankunnen? Moeten we daar niet oog voor hebben? Niet alleen voor de vreemdelingen die hier gastvrijheid zoeken, maar ook voor hen die hun leefomgeving totaal zien veranderen. En die van harte mee roepen 'minder, minder' en zich zo laten aanpraten dat hun pas verworven en zuurverdiende plukje welvaart bijna vervlogen is door zo'n invasie. Kunnen we dat? Menen dat vluchtelingen welkom zijn en tegelijkertijd begrijpen dat het van sommigen veel gevraagd is? En hoe? Natuurlijk, alle mensen zijn beeld van God al vanaf den beginne. Maar wat dan en hoe dan?

Als Abraham, zo rustig gezeten voor zijn tent, de drie mannen ziet, gaat hij zich haasten. Als we kijken hoe het nu met onze samenleving gaat, dan moet dat wel leiden tot grote haast. Er wordt in deze tijd van ons gevraagd dat we tot actie komen. Dat we ze opzoeken. Zij die zich een vreemde zijn gaan voelen in hun eigen leefomgeving. Maar natuurlijk ook zij die hier komen. Die onze taal willen leren. Die zich hier in hun eigen godsdienstbeleving thuis willen voelen en die ons misschien met de ernst waarmee ze hun religie beleven nog kunnen inspireren. Zij die hier maar moeilijk kunnen aarden, die zich vreemdeling blijven voelen. 'Een vreemdeling ben ik op aarde', zingen we hier. Ja, zijn we in feite niet allemaal vreemdeling, die soms de weg niet weet, die niet weet hoe verder. Misschien weten we in ons hart maar al te goed wat het is om vreemdeling te zijn, om gastvrijheid te moeten vragen. Ik heb in het begin van mijn verhaal gesuggereerd, dat de gastvrijheid van Abraham wel een beetje overdreven was. Maar misschien kan gastvrijheid niet genoeg overdreven worden. Want het gaat niet vanzelf. We hebben er al onze creativiteit en openheid voor nodig. En gelukkig zijn er, ook in ons midden, mensen die ons op ideeën kunnen brengen. En die ons ook vertellen, dat het vrucht draagt. Niet alleen voor de gasten, maar ook voor henzelf. Laten we naar hen luisteren, ons door hen laten inspireren. Dat geeft hen ook weer de moed om er mee door te gaan. Want het vraagt natuurlijk wel wat. Maar het is nodig. Het is nog steeds net als bij Abraham: er is haast bij.

Daarmee is natuurlijk lang niet alles gezegd. De reikwijdte van woorden is beperkt. Het is wat al te verleidelijk om hier te zeggen wat nooit zou mogen en wat zeker zou moeten. Dat kan ik beter tegen mezelf zeggen. En wat ik dan tot mezelf zou zeggen? Ik denk: me geen angst en onmacht te laten aanpraten. Niets overhaast te doen. Laat er maar een balans zijn tussen het appèl dat op mij wordt gedaan en mijn eigen mogelijkheden. Dat ik het goed voor mijzelf kan overwegen. In bijbelse termen gezegd: dat ik het aan de Levende voorleg. Alsof die voor de deur staat, een beroep op mij doet. Zit ik lekker in mijn eigen leven, zo ongestoord mogelijk als de man in die cartoon van de Groene Amsterdammer? Blij dat de bel het niet doet? Of zit ik daar net als Abraham? Niet aan de siësta, zoals je aanvankelijk misschien zou denken. Maar op de uitkijk. Omdat hij voelt dat de Levende in de buurt is, een beroep op hem doet. Dat is het wat Abraham ziet. Wij zouden onszelf en elkaar de ogen van Abraham kunnen toewensen.

Gerard Swüste